

YER RESURSLARIDAN FOYDALANISHDA SUV TA'MINOTINI REJALASHTIRISH VA BASHORAT QILISH

Djanabaeva Gulayim Quralbay qizi

Yer resurslaridan foydalanish va boshqarish ixtisosligi 2-kurs magistranti, Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalari instituti

Saparbaev Islam Arislanbaevich

Yer resurslaridan foydalanish va boshqarish ixtisosligi 2-kurs magistranti, Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalari instituti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8433829>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 02-October 2023 yil
Ma'qullandi: 06- October 2023 yil
Nashr qilindi: 12- October 2023 yil

KEY WORDS

suv manbasi, hududiy suv manbasi, suv miqdori, suv taqsimoti, suv taqsimlash dasturi, havo haqida ma'lumotlar, ilmiy tadqiqotlar, tashkilotlar.

ABSTRACT

Bu maqolada, suv ta'minotini rejalashtirish va bashorat qilish uchun kerakli ma'lumotlarni olish uchun foydalaniladigan turli resurslar ko'rsatilgan. Hududiy suv manbalaridan, havo haqida ma'lumotlardan, ilmiy tadqiqotlardan, tashkilotlardan va suv taqsimlanishi dasturlaridan foydalanib, suv ta'minotini rejalashtirish va bashorat qilishga oid ma'lumotlar keltirilgan. Bu resurslar suv manbalarini, suv miqdorini va suv taqsimotini o'rganishda yordam beradi.

Suv ta'minoti, yer resurslaridan foydalanishning muhim qismidir, chunki suv hayot uchun zarur bo'lgan omil hisoblanadi. Suvning samarali ishlatilishi, iqtisodiy foydani oshiradi va qishloq xo'jaligida yer resurslaridan unumli foydalanishni ta'minlaydi. Suv ta'minotini rejalashtirish va bashorat qilish uchun quyidagi resurslardan foydalanish mumkin:

1. Hududiy suv resurslari: Hududdagi suv resurslaridan foydalanib, suv ta'minotini rejalashtirish va bashorat qilish uchun kerakli ma'lumotlarni olish mumkin. Bu ma'lumotlar hududning suv manbalarini, suv miqdorini va har tomonlama suv taqsimotini o'z ichiga oladi [3].
2. Havo haqida ma'lumotlar: Havo sharoitlari suv manbalarining tez-tez ishlatilishi va suv ta'minotiga ta'sir qilishi mumkin. Havo haqida ma'lumotlarni olish uchun havo tarqatuvchilar, meteorologik ma'lumotlar va boshqa onlayn resurslardan foydalanish mumkin.
3. Suv resurslari va suv taqsimlash sohasidagi ilmiy tadqiqotlar: Suv resurslari va suv taqsimlash sohasidagi ilmiy tadqiqotlar, suv ta'minotini rejalashtirish va bashorat qilishning ilg'or usullarini o'rganishga yordam beradi. Bu tadqiqotlar akademik jurnal, konferensiyalar va ilmiy kutubxonalarda bayon etiladi.
4. Suv taqsimlanishi va ta'minoti bo'yicha tashkilotlar: Suv taqsimlanishi va ta'minoti sohasida faoliyat ko'rsatuvchi tashkilotlar, suv ta'minotini rejalashtirish va bashorat qilishga yordam beradigan ma'lumotlar, ko'rsatmalar va qo'llanmalarni taqdim etadi. Bu tashkilotlar yerga egalik qiluvchi hokimiyat, suv resurslari boshqarmasi yoki xalqaro tashkilotlar bo'lishi mumkin [4].
5. Suv taqsimlovchi dasturlar va ilovalar: Suv ta'minotini rejalashtirish va bashorat qilish uchun ma'lumotlar olish uchun suv

taqsimlovchi dasturlar va ilovalardan foydalanish mumkin. Bu dasturlar suv manbalarini monitoring qilish, suv taqsimoti hajmini hisoblash, suv taqsimotini optimallashtirish va boshqa funktsiyalarni o'z ichiga oladi.

Bu resurslardan foydalanib, suv ta'minotini rejalashtirish va bashorat qilish uchun kerakli ma'lumotlarni olish va amaliy qarorlarni qabul qilish mumkin.

Suv taminoti yer resurslarining bir qismidir va yer resurslarining boshqa qismlari bilan bog'liqdir. Suvni to'plash uchun suv manbalaridan foydalaniladi, bu esa yer resurslarining talablariga ta'sir qiladi. Suv taminoti jarayonlari esa manbalarini qayta ishlash va muhofaza qilishga yo'naltirilgan. Bu esa yer resurslarini muhofaza qilishga yordam beradi [5]. Suv taminoti hamda yer resurslari o'zaro bog'liqdir, chunki suv manbalarini qayta ishlash jarayonlari yer resurslarining bir qismidir. Bu sababli, suv taminoti va yer resurslari o'zaro bog'liqdir va ularning muhofazasi insonlar uchun zarurdir.

Yer resurslaridan samarali foydalanishda suv ta'minotidan qo'llashning quyidagi usullar amalga oshirilishi mumkin:

1. Suv ta'minotini boshqarish: Suv manbalarini samarali ishlatish va qo'llab-quvvatlash uchun suvni to'plash va saqlash tizimlarini rivojlantirish kerak. Bu, suvni to'plash uchun suv omborlari va suv saqlash uchun suv qo'llanmalari, suvni qayta ishlash va qayta ishlash stansiyalari kabi infrastruktura vositalarini qurishni talab qiladi.

2. Suv sarfini kamaytirish: Suvni samarali ishlatish uchun suv sarfini kamaytirishning bir nechta usullari mavjud. Misol uchun, suvni samarali ishlatish uchun texnologik innovatsiyalardan, suvni qayta ishlash va qayta ishlash tizimlaridan, suvni to'plash va saqlashda energiya sarfini kamaytirishdan foydalanish mumkin.

3. Yangi texnologiyalardan foydalanish: Suv resurslarini samarali foydalanish uchun yangi texnologiyalardan foydalanish muhimdir. Misol uchun, suvni to'plash va saqlashda yuqori darajada avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish, suvni qayta ishlash va qayta ishlash stansiyalarini yangilash, energiya iste'molchilariga samarali energiya ta'minoti uchun gidroelektr stansiyalarini rivojlantirish kabi texnologiyalardan foydalanish mumkin [3].

4. Suv ekosistemalarini himoya qilish: Suv resurslarining unumdorligini oshirish uchun suv ekosistemalarini himoya qilish muhimdir. Bu, suv ekosistemalarining sog'liqni saqlab qolish, suv hayvonlarining ob-havo sharoitlarini saqlab qolish va suvning tabiiy o'zgarishlarga ta'sirini kamaytirishga yordam beradi. Bu esa ekologik muhitni saqlab qolish va jamiyatning salomatlik va iqtisodiy foydasini oshirishga imkon beradi.

Suv resurslarining samarali foydalanishi yer resurslarining unumdorligini oshiradi va jamiyatning turli sohalariga imkoniyatlar yaratadi. Bu esa suvni ta'minlash, energiya iste'molchilariga samarali energiya ta'minoti, ekologik muhitni saqlash va jamiyatning iqtisodiy foydasini oshirishga yordam beradi.

Xulosa: Suv ta'minoti yer resurslaridan foydalanishda juda muhimdir. Suv manbalarining to'g'ri rejalashtirilishi, suv taqsimoti dasturlarining amaliyotga tatbiqi, havo muhitini saqlash suvni samarali foydalanishga yordam beradi. Ilmiy tadqiqotlar esa suv manbalarining sifatini yaxshilash, suv ta'minotini yanada rivojlantirish va suv resurslaridan samarali foydalanish imkonini oshiradi. Suv manbasi tashkilotlari esa suvni olish, tarqatish va taqsimlash jarayonlarini boshqarishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining –Suv va suvdan foydalanish to'g'risidagi qonuni. // O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengash Axborotnomasi. - 1993. - №5. - 221-modda.
2. Castro, J. E. (2007). Water governance in the twentieth-first century. *Ambiente e Sociedade*, 10 (2), 97–118.
3. Geldof, G. D. (1995). Adaptive water management: integrated water management on the edge of chaos. *Water Science and Technology*, 32 (1), 7–13.
4. Ibragimova Madinabonu Mirzoaliyevna, & Muxamadov Qamoriddin Muxtor Og'Li (2022). RESPUBLIKADA YER VA SUV RESURSLARIDAN OQILONA VA SAMARALI FOYDALANISHNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI. *Science and innovation*, 1 (D2), 72-76. doi: 10.5281/zenodo.6603946
5. Mirzayev Abdulla Qurbonovich, Abdurashidov Bobur Abdurashid O'G'Li, & Nuraliyev Orifjon To'Raxonovich (2022). QISHLOQ XO'JALIGIDA YER VA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISHNI TARTIBGA SOLISHNING IQTISODIY-EKOLOGIK MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA). *Трансформация моделей корпоративного управления в условиях цифровой экономики*, 1 (1), 197-200. doi: 10.24412/cl-36899-2022-1-197-200
6. Salohiddinov A.T., Ashirova O.A. Suv resurslarini havzaviy rejalashtirish va boshqarish. O'quv qo'llanma. Toshkent. TIQXMMI. 2020. – 216 b.